

LO står kvar

– en rapport om LO,
pengarna och politiken

Av Johan Forssell och Kristoffer Tamsons
Timbro augusti 2002

TIMBRO

Timbro
Box 5234
102 45 Stockholm
Tel 08-587 898 00
Fax 08-587 898 55
info@timbro.se
www.timbro.se

Förord

På kvällen den 9 september 1996 formulerade LO:s dåvarande ordförande Bertil Jonsson den moderna Landsorganisationens credo:

”Vi säger nej till allt tal om flexibilitet. Vi står i vägen. Mötesdeltagare! Jag lovar: Vi står kvar.”

I TV:s Rapportsändning tre dagar tidigare hade Jonsson hotat att dra in LO:s mångmiljonstöd till partiet. Striden då gällde arbetsrätten, där den socialdemokratiska regeringen hade gjort upp med centern om att det skulle bli möjligt att förhandla lokalt om delar av arbetsrätten.

Några dagar senare vek sig regeringen för LO:s ultimatum. Arbetsrättsförslaget ändrades, och LO fortsatte att betala ut bidragen till den socialdemokratiska valapparaten.

Händelsen var mycket omskakande för den färske partiledaren Göran Persson. I boken *Den som är satt i skuld är icke fri* skriver han: ”Under hösten 1996 hade vi en öppen strid mellan partiet och fackföreningsrörelsen. I sådana lägen blir man svag som socialdemokratisk politiker.”

Är det något som Göran Persson inte vill vara så är det en svag politiker. Både partiets och LO:s ledning har insett att man förlorar på en öppen konfrontation. LO:s nya ordförande Wanja Lundby-Wedin skulle heller aldrig formulera sig så fyrkantigt som sin föregångare. Men både partiets och LO:s ledning är väl medvetna om att den egna maktpositionen är beroende av det nära samarbetet mellan socialdemokraterna och fackföreningsrörelsen.

LO hotar inte längre med att dra in några bidrag. Det behöver man inte. Partiet vet vad som gäller. Som framgår av denna rapport har banden mellan parti och fack snarast förstärkts under den gångna mandatperioden. Partiets ekonomiska beroende av LO är fortfarande mycket stort. Det faktum att bara knappt 40 procent av LO:s medlemmar röstade på socialdemokraterna 1998, tar LO-ledningen inte som ett tecken på att LO i något mindre utsträckning borde liera sig med detta parti. Detta blir tvärtom ytterligare ett argument för att försöka göra partiet mer LO-mässigt och LO mer socialdemokratiskt. För LO-ledningen tycks det vara självklart att det, om ledning och medlemskår har olika politisk uppfattning, är medlemskåren som ska rätta sig efter ledningen.

LO-medlemmarna ger ett stöd till socialdemokraternas valrörelse som är värt ungefär 500 miljoner kronor. Men det finns ett pris för denna fackligt politiska samverkan som är ännu högre. Och som får betalas av alla svenskar, i och utanför LO. Det är priset för att LO lyckas förhindra sådana reformer som skulle få fart på Sveriges ekonomiska utveckling. Det handlar bland annat om arbetsrätten, A-kassan, arbetstiderna, arbetskraftsinvandringen och EMU-medlemskapet. LO säger fortfarande nej till allt tal om flexibilitet. LO står fortfarande i vägen. LO står, med andra ord, kvar.

Anders Johnson

Skriftställare, f d riksdagsledamot och författare till *Vi står i vägen* (Timbro, 1998).

Inledning

1998 utkom boken *Vi står i vägen* på Timbro. Boken skrevs av den dåvarande riksdagsledamoten (fp) Anders Johnson och väckte stor uppmärksamhet, eftersom den i detalj beskrev hur LO tilläts styra socialdemokraternas politiska dagordning. Inflytandet skedde tack vare mycket nära band till den socialdemokratiska partiapparaten och genom stora bidrag till (s). Dessa pengar var dock mycket tydligt villkorade: LO:s krav skulle få gehör i regeringens politik, annars skulle pengarna dras in. Ledande företrädare för (s) har alltid försökt förminska betydelsen av dessa bidrag till socialdemokraterna, men Johnsons bok slog fast att de under en mandatperiod uppgick till mer än vad alla andra partier tillsammans hade i centrala valkostnader.

Det mest flagranta exemplet på LO:s stora inflytande kom, när den socialdemokratiska regeringen under förra mandatperioden planerade förändringar i arbetsrätten. Dåvarande LO-ordföranden Bertil Jonsson hotade omedelbart att dra in det ekonomiska stödet till (s) och uttalade den berömda frasen ”Vi står i vägen”. Hotet om indragna bidrag gjorde att den socialdemokratiska partiledningen omedelbart reagerade. Bara några veckor senare kastades de föreslagna förändringarna i papperskorgen.

Fyra år senare visar det sig att beskrivningen av LO:s starka koppling till (s) fortfarande är korrekt. De stora bidragen, de täta fackligt-politiska kontakterna och LO:s krav på regeringen finns ännu kvar. Den här rapporten är tänkt att på några väsentliga punkter göra uppdateringar av vad som har skett med LO:s ekonomiska stöd och politiska inflytande sedan 1998. Delar av rapporten baseras på uppgifter och resonemang ur Carl B Hamiltons rapport *LO:s bidrag till socialdemokraterna*, som nyligen publicerats av folkpartiet.

LO – Sveriges största maktkoloss

Vid årsskiftet 2001/02 hade LO sammanlagt 1,96 miljoner medlemmar. Det var en minskning med närmare 53 000 medlemmar från året innan. Det rubbar dock inte bilden av LO som en betydande maktfaktor i det svenska samhället. Den största medlemsminskningen ägde rum i de två största LO-förbunden Kommunal och Metall, som minskade med 12 000 respektive 14 000 medlemmar. Kommunal är fortfarande LO:s överlägset största förbund med 583 000 medlemmar. 54 procent av LO:s medlemmar är män och 46 procent är kvinnor. Antalet förtroendevalda inom LO uppgår till 225 000.

LO:s centrala kansli ligger i Stockholm och är, med sina drygt 150 anställda, en gemensam resurs för samordning, utredningsarbete och opinionsbildning. Det totala antalet anställda inom LO centralt, regionalt och lokalt, är nära 4 000 (1999). LO är organiserat i 19 regionala distrikt och 258 lokala sektioner. Distrikten och sektionerna är ett samarbete mellan olika fackliga avdelningar som tillhör LO-förbunden i ett län eller i en kommun. Uppgifterna för denna regionala organisation är bland annat att organisera facklig-politisk samverkan med det socialdemokratiska partiet, att bevaka och driva regionala frågor som har fackligt intresse, till exempel arbetsmarknadsfrågor, samt att ansvara för ungdomsverksamhet och skolinformation. Opinionsbildning i politiska frågor är med andra ord ett stående inslag i den fackliga verksamheten. Anställda i LO och dess förbund, måste vara s-medlemmar och arbeta för (s) i valrörelsen enligt en regel införd av Stig Malm.

Valet 1998 ett bakslag

I valet 1998 röstade endast 54 procent av LO:s medlemmar på socialdemokraterna. Resultatet kan jämföras med valet 1994 då 66 procent av medlemmarna röstade socialdemokratiskt, eller 1979 då stödet för socialdemokraterna bland LO:s medlemmar uppgick till hela 75 procent. Räknar man in andelen soffliggare och blanka röster uppgick stödet till socialdemokraterna 1998 till knappt 40 procent.

Detta resultat ska ses mot bakgrund av de senaste decenniernas många problem som drabbat den fackligt-politiska samverkan, vilken utgör grunden för det stora socialdemokratiska inflytandet inom LO och vice versa. Samarbetet mellan LO och socialdemokraterna har onekligen knakat i fogarna vid ett flertal tillfällen sedan 1960- och 70-talen. Under 90-talet ifrågasattes LO:s starka kopplingar till partiet av såväl medlemmar som enskilda förbund. Detta resulterade i ett antal ekonomiskt ”knappa” år för socialdemokraterna under delar av 1990-talet. Det direkta stödet diskuterades då öppet på LO:s kongresser. Många medlemsförbund och lokala föreningar valde också att inte betala ut de ekonomiska bidrag socialdemokratin tidigare självklart hade kunnat räkna med. Dessutom hände det att lokala avdelningar skänkte en del av valrörelsebidragen till vänsterpartiet, vilket fick den socialdemokratiska ledningen att se rött.

Att det fackligt-politiska samarbetet har gagnat det socialdemokratiska partiet är ingen hemlighet. Inte minst gäller detta i fråga om rena ekonomiska resurser. Samarbetet har emellertid även ett rent symboliskt värde. Det är, i synnerhet för att få fler röster, viktigt för socialdemokraterna att hålla LO på gott humör.

LO är en maktorganisation som öppet samverkar med det socialdemokratiska partiet. Hur djupt är då egentligen samarbetet mellan LO och socialdemokraterna? Enligt ordföranden Wanja Lundby-Wedin är det helt beroende av stödet från LO:s medlemmar. ”Det är inte LO-toppen som bestämmer, utan kongressen”, är hennes svar på en fråga i *Dagens Arbete* i december 2000. Det är ett intressant påstående, inte minst mot bakgrund av att ombuden på LO:s kongresser nästan uteslutande brukar bestå av organiserade socialdemokrater och de högre posterna inom LO till 90 procent innehåller av socialdemokrater.

LO kraftsamlar med (s) inför valrörelsen 2002

I analysen av varför det gick snett i förra valet kom LO-ledningen fram till att samarbetet mellan LO, det socialdemokratiska partihögkvarteret och partiets riksdagsgrupp inte fungerade som önskat. Detta är något som har åtgärdats inför höstens val och det med kraft. Ännu tydligare än tidigare ska socialdemokraterna och LO nu gå i takt, agera samspelt samt kraftsamla – såväl personellt som ekonomiskt. Ett led i detta är den gemensamma organisation som sjösattes redan före den pågående valrörelsen:

- I partihögkvarteret på Sveavägen har ett fackligt centrum byggts upp i anslutning till partiets valorganisation. I gruppen finns 13 personer från LO och förbunden. Gruppen kallas i folkmun för ”stridsledningscentralen”.

- Därutöver har sex gemensamma projektgrupper bildats: politik, omvärld, kampanj, partiet, stöd och press. I grupperna finns människor från regeringskansliet, riksdagsgruppen och LO.

I *LO-tidningen* den 7 juli 2002 ger projektledaren Tomas Rudin, som i vanliga fall huserar i LO-borgen, en beskrivning av hur arbetet inför och under valet fungerar i praktiken:

Om partiet bestämmer sig för att tio sidor text om bostadspolitik ska fram så stoppar valcentrum in byggfackets representant i temagruppen och får på så sätt det fackliga perspektivet.

Detta innebär i klartext att LO i år inte bara ger ett "indirekt" stöd till socialdemokraterna under valrörelsen, utan dessutom ser till att i detalj vara med och bestämma hur partiets politik ska formuleras och bedrivas. I tidigare valrörelser har LO nöjt sig med att kommentera färdiga texter, men nu ställer man krav på att vara med i processen från början. Man är med för att se till att LO:s perspektiv ger tydligare avtryck i partiets politik.

Stolt men inte nöjd

Utöver den gemensamma valrörelsen ämnar LO också göra egna direkta insatser till stöd för socialdemokratin. Detta arbete har redan inletts. Under våren 2002 förkunnade LO från över 4 000 stortavlor runt om i landet för väljarna att de ska vara stolta – om än inte nöjda – och rösta socialdemokratiskt. Fackligt förtroendevalda fick samtidigt både valbroschyrer och ett omfattande argumentationsmaterial. Kampanjen kostade 10 miljoner kronor och var ett direkt stöd till den socialdemokratiska valrörelsen.

Ytterligare aktioner och kampanjinsatser kommer att följa från LO centralt under tiden fram till valdagen. De enskilda förbunden bedriver därutöver information och opinionsbildande verksamhet med politisk prägel i olika sakfrågor. Därtill kommer lokala satsningar från klubbar och avdelningar.

SSU – LO:s ungdomsförbund?

SSU är socialdemokraternas ungdomsförbund och är öppet för medlemmar upp till 35 år. Men även SSU vill ha del av LO:s plånbok, och därför är det vanligt att SSU och LO bedriver gemensam verksamhet. Detta har nu gått så långt att SSU inte längre betraktar sig som enbart socialdemokraternas ungdomsförbund. I ett TT-meddelande daterat 27 juni 2001 förklarar SSU:s pressekreterare att "Vi är LO:s ungdomsförbund också så vi har ambitionen att även ha äldre unga i SSU". SSU definierar sig alltså inte bara som en politisk rörelse för ungdomar, utan också som LO:s ungdomsförbund! Det är intressant, eftersom SSU och LO i många andra fall är noga med att påpeka att de inte hör ihop, t ex under vårens Ungt Val.

LO:s stöd till SSU består förutom direkta bidrag, även av omfattande hjälp vid kampanjer och marknadsföring. Ett exempel på detta är det av *Aftonbladet*, Skolverket och Ungdomsstyrelsen arrangerade Ungt Val. Till Ungt Val-projektet rekryterades ett antal huvudsponsorer, varav LO var den enda med direkt politisk koppling. Inte nog med att LO är en av samhällets tyngsta politiska opinionsbildare, man gjorde heller inte någon hemlighet av att deras medverkan syftade till att värva röster åt socialdemokraterna.

Detta var tydligt på flera sätt. Till exempel hade LO på Ungt vals hemsida <www.ungtval.nu> köpt sig bästa exponeringsplats. När besökarna klickade på LO:s annons, kom genast en ny annons upp, vilken ledde direkt till SSU:s kampanjsida för skolvalet. Efter kritik lovade LO att ta bort denna länk, men så skedde aldrig. Utöver denna hjälp var LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin, tillsammans med lokala funktionärer, ute i många skolor och uppmanade elever att lägga sin röst på (s).

Under sommaren och valrörelsen är det tänkt att de gemensamma kampanjverksamheterna ska fortsätta i oförminskad styrka. Under sommarmånaderna har SSU och LO turnerat runt ostkusten i en stor båt, ackompanjerade av schlagerstjärnan Mendez. En inte alltför vågad gissning är, att det är LO som har lättat på plånboken för att göra den påkostade resan möjlig.

Det öppna partistödet från LO

Precis som tidigare har LO även denna gång sett till att fylla den socialdemokratiska kampanjkassan inför valet. Förbunden rekommenderas att betala sammanlagt minst 12 miljoner kronor årligen till det socialdemokratiska partiet, och LO betalar själv hälften. Det motsvarar enligt uppgift 9 kronor per medlem och ger ett årligt bidrag till den socialdemokratiska partikassan på närmare 20 miljoner kronor. Detta ger sammantaget ett direkt ekonomiskt bidrag på c:a 80 miljoner kronor. Enligt uppgifter som (s) och LO har lämnat till Riksdagens utredningstjänst, satsas endast 60 miljoner kronor i direkt stöd under denna mandatperiod. Det ekonomiska stödet används inte för den löpande verksamheten utan samlas i en valfond.

Utöver dessa centrala utbetalningar ger lokalföreningar och enskilda förbund ofta extra ekonomiska bidrag. Industrifacket fördubblar till exempel anslaget under valåret till tolv kronor per medlem. Totalt uppger socialdemokraterna att de varje år drar in motsvarande 150 miljoner kronor totalt från alla intäktskällor. LO:s stöd på runt 20 miljoner årligen är alltså att betrakta som en mycket betydande faktor för socialdemokraternas ekonomi.

Den totala slutsumman för 2002 års fackliga bidrag till socialdemokraterna går ännu inte att bedöma fullt ut. Alla förbund har ännu inte betalat ut eller fattat beslut om anslag ska utgå eller ej samt med vilka belopp. Detta gäller även de regionala fackliga anslagen, som ger ett ytterligare tillskott till kassan. Riksdagens utredningstjänst (RUT) har gjort en grundlig utredning för att uppskatta de lokala bidragen och landar i siffran fem miljoner kronor. Detta är dock en försiktig uppskattning som är baserad på begränsad öppen information, eftersom flera LO-föreningar ej vill lämna ut uppgifter i ärendet.

De regionala valbidragen är så omfattande att de är av stor betydelse för partiets valrörelse och ekonomi. Det totala direkta stöd som LO betalar till det socialdemokratiska partiet är med andra ord mycket större än den summa som officiellt presenteras och betalas ut på central- och förbunds nivå.

Indirekt stöd från LO

De ekonomiska bidragen från LO till socialdemokraterna är betydande. Dessa utgör emellertid endast en liten del av det stöd som socialdemokraterna åtnjuter från LO. Det största stödet kommer från insatser som inte syns lika lätt som pengar insatta på ett konto.

Kollektivanslutningen lever kvar

1991 förbjöds den fackliga kollektivanslutningen till socialdemokraterna, vilket resulterade i att socialdemokraterna tappade flera hundra tusen medlemmar på bara ett år. För att kompensera för detta bortfall, infördes en möjlighet för hela fackavdelningar att bli medlemmar i socialdemokraterna. Detta lever kvar än i dag och innebär att det runtom i landet finns hela avdelningar registrerade som medlemmar i det socialdemokratiska partiet. Organisationsanslutning innebär inte att fackets medlemmar kollektivansluts till socialdemokraterna, men väl att deras plånböcker gör det.

I en opublicerad utredning som gjordes 1998 av Riksdagens utredningstjänst, diarienummer 1998:504, utreds det här ärendet. Undersökningen vittnar om att det finns hela fackliga avdelningar anslutna till det socialdemokratiska partiet. Svenska livsmedelsförbundet avd 4 i Stockholm är en av de avdelningar som har organisationsanslutna medlemmar. Det rör sig där om c:a 1 800 personer, som genom organisationsanslutningen också är anslutna till Stockholms arbetarekommun. Samma sak gäller medlemmarna i Livsmedelsarbetareförbundet i Göteborg. De bidrar genom sin socialdemokratiska organisationsanslutning till att finansiera arbetarekommunen i Göteborg. Även Metall i Malmö, avd 4, har organisationsanslutit sina medlemmar till den lokala socialdemokratin. Likaså Elektrikerförbundet i Göteborg, som därmed stöder Göteborgs socialdemokrater med 80 000 kronor årligen.

Denna ”kollektivanslutning bakvägen” är intressant i två avseenden. Den första är att detta är ytterligare ett sätt för socialdemokraterna att öka bidragsintäkterna från LO. Den andra är att den politiska kollektivanslutning som avskaffades 1991, till viss del ännu lever kvar på sina håll runtom i landet.

100 000 nya (s)-medlemmar från LO

Parallellt med valkampanjen pågår LO:s stora medlemsvärvningskampanj för socialdemokraterna. Vid årsskiftet 2002/03 ska det finnas 100 000 fler organiserade socialdemokrater inom LO. Målet sattes våren 2001, då det bara var 35 000 av partiets totalt 165 000 medlemmar som också var LO-anslutna.

I praktiken sker denna medlemsvärvning genom att LO startar en s-förening inom ett förbund eller en tvärfacklig s-förening. Sedan skickas ett brev ut till alla LO-medlemmar där det berättas om s-föreningens existens och mål. Därefter rings alla de som har fått brevet upp och tillfrågas om de vill bli medlemmar. Redan nu i juli hade 65 000 förmåtts teckna medlemskap på detta sätt. Lyckas kampanjen, kommer LO-medlemmarna att dominera det socialdemokratiska partiet. Det råder inget tvivel om att detta skulle bli ett mycket välkommet tillskott för socialdemokraterna, då partiet tappat mer än hälften, eller drygt 100 000, av sina medlemmar under de senaste tio åren.

Medlemsavgiften i det socialdemokratiska partiet är 100 kronor det första året och sedan mellan 150 och 200 kr/år. Lyckas LO med sin målsättning om 100 000 nya s-medlemmar, kommer dessa att generera intäkter till socialdemokraterna på 10 miljoner kronor, bara under sitt första medlemsår. Om de sedan väljer att stanna kvar som medlemmar även i framtiden, kommer de att generera totalt runt 18 miljoner kronor till socialdemokraterna varje år. Även om det sker ett visst medlemstapp, är det lätt att inse att detta handlar om mycket stora summor i ökade avgiftsintäkter.

Det ska dessutom tilläggas att LO inte bara tar på sig att värva medlemmar till socialdemokraterna. LO betalar också utbildning för de medlemmar som redan finns. Ett exempel på detta är LO:s satsning på facklig-politisk utbildning för 1 200 kvinnor om året, som en följd av socialdemokraternas svaga resultat i det senaste valet. Sammanlagt handlar det om att utbilda närmare 6 000 kvinnor till en kostnad av drygt sex miljoner kronor under mandat-perioden.

Gratis valarbetare

Den fackliga valrörelsen för socialdemokratin är inte enbart ekonomisk, utan i allra högsta grad personell. LO hade vid årsskiftet ett sammanlagt medlemsantal på 1,96 miljoner. Av dessa är 4 000 anställda och 225 000 förtroendevalda funktionärer, varav 35 000 var medlemmar i det socialdemokratiska partiet innan LO:s stora värvningskampanj inleddes. Dessa funktionärer har enligt lagen rätt att arbeta med fackligt-politiskt arbete. Så här står det i Lag (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen:

6 § Facklig förtroendeman har rätt till den ledighet som fordras för det fackliga uppdraget.

Lagtexten öppnar visserligen inte för möjligheten att använda det fackliga mandatet till partipolitisk verksamhet. Men man kan utgå ifrån att detta ändå sker i många fall – särskilt under ett valår.

Ledningarna för LO och socialdemokraterna har även detta val slagit fast att de fackliga organisationerna har huvudansvaret för valarbetet på arbetsplatserna. LO har i sin tur deklarerat att det är särskilt viktigt att alla fackligt aktiva deltar i valrörelsen. I valsapurten är det meningen att hela den fackliga organisationen ska vara mobiliserad och fokuserad på en socialdemokratisk valseger. Dessa funktionärer har en direktkanal till arbetsplatser runt om i landet och uppmanas använda denna till att värva röster åt socialdemokraterna. Arbetet är redan i full gång. Bara i Västsverige har LO som målsättning att ordna med över 500 arbetsplatsbesök för socialdemokraterna fram till valdagen:

Vi ska fixa 500 arbetsplatsbesök före valdagen. Det handlar om att vaccinera väljarna långt före valet – att vaccinera dem med argument för att rösta på socialdemokratin. Då förstår folk tidigt varför verkligheten ser ut som den gör och är mera förberedda för påhopp och kritik på partiet som blir vanligare ju närmare valdagen kommer,

säger Bernt Sabel, förste ombudsman i LO-distriktet i Västsverige, i en beskrivning av det regionala projektet i en intervju på LO:s hemsida för valet. LO-distriktet i Västsverige har dessutom anställt fyra personer från 1 mars 2002 för att arbeta med att få ut socialdemokratiska politiker på arbetsplatserna.

Det råder ingen tvekan om att denna insats, som genomförs på liknande sätt runtom i hela landet, är den kanske viktigaste som LO utför åt det socialdemokratiska partiet under valrörelsen. Valprojektledaren Tomas Rudin markerar detta med all önskvärd tydlighet i en kommentar i *Aktuellt i Politiken* (10 mars 2002):

Med det artilleriet står vi väldigt starka. En fackligt förtroendevald som ställer sig upp i fikarummet måste börja i sitt fackliga mandat. Har man då starka kort att ta den diskussionen kan man sedan fortsätta prata om det andra goda som socialdemokratien står för: barnomsorgen, skolan och sjukvården.

För att summera värdet av att LO bidrar med stora personella resurser till socialdemokraternas valrörelse, hänvisar vi till en uppställning i Carl B Hamiltons rapport. Den bygger på 4 000 LO-anställda som indelas i kategorierna funktionärer, lokalfunktionärer, tjänstemän och övriga. De tre första kategorierna antas arbeta 2_ månad utspjutt under 2002 för en social-demokratisk valseger. Kategorin övriga antas arbeta hälften så mycket. Detta innebär, med personalsiffror från 1999, att arbetsinsatsen kan summeras till $1\ 845 + 1\ 010 = 2\ 855$ heltidsarbetande.

Vidare antas att den vägda månadslönen för dessa personer uppgår 28 900 kronor per månad. Inklusiva sociala avgifter m m motsvarar detta en lönekostnad på 40 500 kronor i månaden. Detta har ett sammanlagt värde motsvarande 289 miljoner kronor ($2_ \times 2\ 855 \times 40\ 500$).

Till detta ska läggas värdet av de 35 000 LO-funktionärer som nämns ovan. Vi antar att dessa endast avsätter en tiondel av heltid för en socialdemokratisk valseger, och att detta sker under perioden efter sommarsemestrarna, d v s under 1_ månad före valet. Lönekostnaderna för dessa personer kan uppskattas till i genomsnitt 28 000 kronor per månad. Värdet av denna arbetsinsats kan med gjorda antaganden, summeras till 147 miljoner kronor [$(3\ 500 \text{ personer}) \times (28\ 000 \text{ kronor i lönekostnad}) \times (0,1 \text{ tid}) \times (1,5 \text{ månad})$]

Slutsats direkt och indirekt stöd

Enligt ett TT-telegram daterat 29 mars 2002 uppgår de övriga riksdagspartiernas valbudgetar till följande (mkr):

(m)	45
(kd)	10,5
(c)	15
(fp)	12
(mp)	6
(v)	10
<hr/>	
Summa:	98,5

De borgerliga partierna bestämde sig 1978 för att inte längre ta emot pengar från näringslivet. Inte heller sägs det längre förekomma några speciella annonsrabatter i borgerliga tidningar. Moderaterna tar via bolaget Arvid Lindman och dess dotterbolag, in företagsannonser i medlemstidningen Medborgaren. Tidningen finansieras av partimedel, och överskottet av annonserna går till partiets lokala organisationer. Det finns inga officiella uppgifter på hur stort detta överskott är. En genomläsning av tidningen Medborgaren gör dock klart att det knappast

kan röra sig om summor som ens kommer i närheten av LO:s direkta stöd till socialdemokraterna.

Ovanstående sammanställning ger oss en bild av hur fördelningen av ekonomiska medel ser ut mellan partierna. Det direkta stödet från LO uppgår till c:a 60 miljoner kronor som reserveras för valrörelsearbete. Till detta kan vi lägga några av de otaliga saker LO har givit socialdemokraterna i direkt valrörelsestöd (mkr):

Stolt men inte nöjd	10
65 000 nya medlemmar	6,5 (första året)
Facklig-politisk kvinnosatsning	6
<hr/>	
	22,5

Med dessa insatser uppgår LO:s totala valrörelsestöd till socialdemokraterna till över 80 miljoner kronor. Till detta ska läggas det lokala stöd på c:a 5 miljoner kronor som avdelningar och förbund ger.

Som vi visat är denna siffra endast en liten del av det fackliga stödet till det socialdemokratiska partiet. Till detta kan läggas det indirekta värdet av de personella resurserna som LO förser socialdemokraternas valrörelse med. Den summan kan delas in i två komponenter: värdet av LO:s anställda personal, och värdet av de fackliga förtroendemännens valrörelsearbete. Detta ger följande totalsumma (mkr):

Direkt stöd	87,5
Fackligt anställda	289
Fackligt förtroendevalda	147
<hr/>	
	523,5

Dessa sammantagna summor innebär att LO:s stöd till socialdemokratin är mångdubbelt större än de övriga riksdagspartiernas sammanlagda valbudgetar.

Vad får LO för pengarna?

Det är belagt utom allt tvivel att LO fortfarande utgör ryggraden i det socialdemokratiska partiet. Principen är densamma som för fyra år sedan, då LO fick motta hård kritik – LO finansierar socialdemokraternas valrörelse och får som tack för hjälpen stort inflytande över den förda politiken. Dock har de kraftigt förbättrade relationerna mellan LO och socialdemokraterna förändrat diskussionsklimatet.

Under de senaste decennierna har det ofta förts öppna och stundtals hätska diskussioner i massmedierna. ”Rosornas krig” blev ett begrepp, när de interna stridigheterna var som värst. Under den senaste mandatperioden har man arbetat hårt på att visa upp en enad fasad utåt.

Förhandlingarna och grälen mellan socialdemokraterna och LO sker inte längre på löpsedlarna. De sker i stället i statsministerns flygplan eller i bastun på Bommersvik. Inte heller ställs det längre några öppna krav i kvällspressen på att den socialdemokratiska regeringen ska fatta det ena eller andra beslutet, för att få åtnjuta LO:s bidrag. Öppna hot om indragna pengar passar man sig för, och det är tydligt att man har lärt sig av sina misstag. LO och socialdemokraterna vill undvika en ny diskussion om partibidragen liknande den som ägde rum inför valet 1998.

Trots detta finner man vid en genomgång av regeringens politik under mandatperioden, att många viktiga beslut helt följer LO: linje. Nedan beskrivs ett antal olika frågor, där det är tydligt att LO påverkat socialdemokraternas agenda till förmån för sin egen.

1. Skatteminskning för fackföreningsavgiften

Den 4 september 2000 gästade Göran Persson LO-kongressen och utlovade en lång lista av reformer. En av dessa gällde att återinföra kompensationen från staten för fackföreningsavgiften. I oktober 2001 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag om skattereduktion för fackföreningsavgift och A-kasseavgift. Denna skattereduktion beräknas kosta sammantaget c:a 3,6 miljarder kronor.

2. Oförändrad arbetsrätt

Arbetsrätten är en fråga som historiskt sett varit mycket känslig för socialdemokratiska regeringar. Det var bl a förslag om förändringar i denna som utlöste de interna bråk som drabbade partiet negativt under valrörelsen 1998, och som senare fick LO att hota med indragna bidrag. Persson verkar nu ha lärt sig av sina tidigare misstag att våga utmana LO. Därför har han inte heller vågat sig på några större förändringar sedan diskussionerna före valet 1998. Efter hårda påtryckningar från LO beslutade i stället den socialdemokratiska partikongressen 2001 att ändra LAS, så att man återgår till principen sist in först ut även i små företag med färre än tio anställda. Förslaget fälldes sedan i riksdagen med hjälp av miljöpartiet, vilket föranledde LO att starta en hetskampanj mot partiet. Dessutom beslutade samma socialdemokratiska partikongress att ändra lagstiftningen så att heltid blir en rättighet och deltid en möjlighet. Beslutet är intressant, då Handels förbundskongress två veckor tidigare beslutade att driva frågan som ett av sina viktigaste krav gentemot den socialdemokratiska kongressen.

3. Höjning av taket i A-kassan.

A-kassan har under lång tid varit en hjärtefråga för LO och var också en bidragande orsak till de tidigare bråken inom arbetarrörelsen. Under mandatperioden har man drivit kraven på höjda ersättningsnivåer, och statsminister Persson har hörsammat kraven. Regeringen har därför ställt sig bakom kravet på att höja taket i A-kassan till 730 kronor de första 100 dagarna och därefter till 680 kr, samtidigt som golvet höjs till 320 kr. Man har också lovat att på sikt höja ersättningen till 90 procent av lönen. Vem som drivit fram det här resultatet är inte särskilt svårt att inse. LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin skriver i *LO-tidningen* 30 november 2001:

Jag tycker därför att det är en väldigt stor framgång att vi fick en enig socialdemokratisk kongress att ställa sig bakom kravet på att talet i A-kassan snarast ska höjas och att takhöjningen ska gälla hela ersättningsperioden.

4. Kortare arbetstid

Regeringens nyligen lagda förslag om att ge alla arbetstagare fem extra lediga dagar att själv bestämma över, är även det en tydlig LO-konstruktion. Både LO och TCO hade tidigare egna förslag på hur arbetsfrågan skulle lösas, och stämningen var irriterad när ryktet spreds att regeringen planerade att stödja TCO:s linje. Deras förslag gick i korthet ut på att sänka arbetstiden till 37,5 timmar per vecka, vilket LO inte kunde acceptera. Stämningen blev snabbt hätsk, och plötsligt fälldes kommentarer i *LO-tidningen* om att TCO:s förslag var rent "arbetarfientligt". LO:s upprörda reaktion fick resultat – ryktena om regeringens samverkan med TCO försvann och det slutgiltiga förslaget till arbetstidssänkning blev slutligen helt i linje med LO:s.

5. Nej till arbetskraftsinvandring

I och med Svenskt Näringslivs förslag om att öppna upp gränserna för arbetskraftsinvandring, har en diskussion blossat upp i frågan. Allt fler röster från olika håll höjs nu för att åter öppna gränserna för utländsk arbetskraft. LO är emellertid starkt negativ till en sådan förändring. LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin var tidigt ute på banan och markerade med all önskvärd tydlighet vad LO tycker i frågan. Redan under hennes 1: a maj-tal i Karlstad 2000 uttryckte hon följande åsikt enligt ett utskickat pressmeddelande:

Att prata om arbetskraftsinvandring för att möta rekryteringsbehoven i ett läge då tusentals människor fortfarande går arbetslösa är djupt osolidariskt.

När debatten blossade upp igen under 2002, stod LO fortfarande i vägen. Det tog heller inte lång tid förrän statsministern tog tydlig ställning mot att öppna upp gränserna. I DN säger han:

Det vore det dummaste vi kunde göra. Det skulle bygga på de problem vi har om vi öppnade för en massiv arbetskraftsinvandring nu.

Han gör också klart att de arbetslösa invandrare som redan finns i Sverige först måste komma in på arbetsmarknaden. Även inom arbetarrörelsen finns det emellertid krafter som är mer positivt inställda till arbetskraftsinvandring. Dessa krafter har dock inte fått något internt gehör, eftersom Persson är mycket medveten om att en öppen konfrontation med LO i en så viktig fråga skulle kunna riskera en valseger i september. Perssons ställningstagande är dock besynnerligt, eftersom det strider mot hans eget resonemang om att arbete är grunden för all integration. Vid arbetskraftsinvandring skulle det vara ordnat redan vid ankomsten till Sverige, men det väger uppenbarligen inte lika tungt som att ha goda relationer med LO.

6. Nja till EMU

Diskussioner om när en svensk folkomröstning ska hållas kring ett eventuellt EMU-medlemskap har pågått under lång tid. Längre såg det ut som om omröstningen skulle kunna hållas under hösten 2002, men så blir det nu inte. Persson vet att han kan få med socialdemokraterna i frågan, men det räcker inte med att bara få partiet på rätt spår. Hela rörelsen måste inväntas, och LO har länge varit mycket kluvet. Officiellt säger LO ja till EMU, men flera viktiga förbund har sagt tydligt nej till ett svenskt medlemskap. Att stöta sig med stora delar av LO, genom att ha en folkomröstning så nära riksdagsvalet, är inget som lockar Persson. Här är det uppenbart att Persson värderar enigheten med LO under ett valår högre än enigheten med andra partier.

7. Övriga krav

Dessa krav återfinns i LO:s valhandbok och har redan klubbats igenom av den socialdemokratiska kongressen 2001:

- En allmän rehabiliteringsförsäkring ska införas och betalas via arbetsgivaravgifter.
- Bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen ska mjukas upp.
- Karensdagen i arbetsskadeförsäkringen ska slopas.
- Högkostnadsskydd för alla ska införas i tandvården.
- Ett fritt högskoleår ska införas för studenter under 25 år.

Slutsatser

Den här rapporten har belyst hur LO finansierar och styr socialdemokraternas politik. På så sätt har man inte bara skaffat sig en direktkanal till det socialdemokratiska partiet utan även till regeringsmakten. LO är utan tvivel en av de viktigaste politiska aktörerna i Sverige, med ett politiskt inflytande som överstiger de flesta av riksdagspartierna.

Inför årets valrörelse har socialdemokraterna lärt sig av sina tidigare misstag. Göran Persson vill inte längre behöva tala på LO-kongressen utan att ens få blommor, och samarbetet med LO:s nya ordförande Wanja Lundby-Wedin går lättare än under Bertil Jonssons tid. De gamla konflikterna är följaktligen som bortblåsta, och i stället ska nu hela rörelsen gå i takt. Det är uppenbart att LO och socialdemokraterna minst av allt önskar sig en repris av den mutdiskussion som skedde under valrörelsen 1998.

Trots de glada tongångarna utåt är principerna för samarbetet ännu precis desamma som förut. Diskussionerna om krav och motprestationer sker måhända inte längre i kvällspressen, utan äger i stället rum bakom lyckta dörrar. LO ger fortfarande ett betydande direkt stöd till socialdemokratin, som i valrörelsen uppgår till minst 100 miljoner kronor. Det är mer än vad samtliga övriga riksdagspartier har att röra sig med tillsammans.

LO:s stora stöd ligger emellertid inte främst i de direkta penningbidragen eller förtäckta annonskampanjerna. Den allra viktigaste hjälpen åtnjuter socialdemokraterna genom att LO utbildar och bekostar en landsomfattande kampanjorganisation som saknas motstycke bland övriga politiska partier. Detta stöd innehåller tusentals anställda på LO och dess medlemsförbund, som under valrörelsen bedriver kampanj för socialdemokraterna. Till detta ska läggas ett stort antal av de fackligt förtroendevalda, som enligt lagen har rätt att på betald arbetstid syssla med fackliga frågor. Vilken summa dessa insatser uppgår till, beror naturligtvis på vilka antaganden man gör. Det gör också uträkningarna osäkra, vilket man ska komma ihåg. Det intressanta är egentligen inte huruvida summan uppgår till 100 eller 1 000 miljoner kronor, utan snarare att ett indirekt stöd faktiskt existerar och att det är gigantiskt.

Som tack för pengarna får LO styra den politiska agendan. LO öppnar plånboken om statsministern bara lovar ut rätt reformer. Den senaste mandatperioden råder det ingen brist på reformer som visat sig passa LO som hand i handske. Den orörda arbetsrätten, fem fria semesterdagar, skattereduktion för fackavgift och ett kraftfullt nej till arbetskraftsinvandring är exempel på frågor där LO har fått bestämma.

I valrörelsen 2002 går LO och det socialdemokratiska partiet hand i hand. Med LO:s tjocka plånbok är vägen framåt spikrak. Göran Persson behöver knappast ens kasta en blick bakåt på oppositionen. Risken att bli omsprungnen är minimal, så länge LO fortsätter att stå i vägen.

Smått och gott

Citat och resonemang ur LO-rapporten "Frihet tillsammans" till kongressen 2000:

Människors individuella avtal på fria marknader gynnar äganderätter och försvagar flertalet. Därför måste både de kollektiva avtalen och den politiska demokratin stärkas och utvidgas.

Demokrati handlar om fördelning av makt och inflytande och om hur ekonomiska och politiska resurser ska fördelas jämlikt.

Att göra alla människor mer jämlika ekonomiskt som konsumenter, som löntagare och som kapitalägare är Landsorganisationens vision för den ekonomiska demokratin. I princip är det enkel logik som styr kampen för att vidga folkstyret och demokratin. Det är insikten om att inflytandet och makten för varje enskild individ ökar om de agerar enat och kollektivt. Kollektivet stärker individen.

Om vinst:

Det är klart att man inte kan förbjuda vinst. Vi kan ju inte säga att bara förlustbringande företag får driva skolor.

Wanja Lundby-Wedin i "entreprenör.se" angående vinst i den offentliga sektorn. Återgivet i DN 6 november 2001.

Arbetskraftsinvandring etc:

”Vi [arbetarrörelsen], ingen annan, kan skapa en god välfärd,” sade Wanja Lundby-Wedin i sitt anförande vid s-kongressen 10 november 2001.

”Arbetslösheten är fortfarande högre bland invandrare än bland svenskar”, påpekade LO:s andra ordförande Wanja Lundby-Wedin i sina 1 maj-tal i Karlstad och Kristinehamn. ”Därför är det märkligt att det börjar höjas röster för arbetskraftsinvandring”, sade hon och underströk att LO aldrig kommer att acceptera tanken på arbetskraftsinvandring innan all kompetens bland de arbetslösa här hemma har tillvaratagits. Ur *DN* 2 maj 2000.

”Att prata om arbetskraftsinvandring för att möta rekryteringsbehoven i ett läge då tusentals människor fortfarande går arbetslösa är djupt osolidariskt”, sade Wedin enligt ett pressmeddelande med anledning av hennes första maj-tal i Karlstad 2000.

”Arbetskraftsinvandring måste vara hårt reglerad och bygga på lika rättigheter för alla som arbetar i Sverige, om den inte ska fungera som högerens murbräcka mot välfärden.” Det skriver Thord Pettersson, integrationsansvarig på LO, i ett inlägg i diskussionen om fackföreningar och invandring. Han fortsätter:

Många av dem som i dag förespråkar arbetskraftsinvandring gör det för att de anser att Sverige inte har något särskilt ansvar gentemot dem som i dag står arbetslösa. Det har inget med en humanistisk flykting- eller invandrarpolitik att göra – även om de vill få oss att tro det – utan följer av en cynisk uppfattning om att arbetsmarknaden bör vara som vilken oreglerad marknad som helst.

Tidningen *Arbetaren* 10/02, <www.arbetaren.se/2002/10/debatt.html>

Men varför inte låta de baltiska arbetarna jobba för den låga lön som profitörerna erbjuder? För dem är det kanske en lön som gör skillnaden mellan fattigdom och en dräglig försörjning? Borde inte vi i det i det rika Sverige kunna bjuda på det och avstå från att kräva kollektivavtalsenlig lön?

Nej, det fungerar inte. Facket är och skall fungera som en utbudskartell. Genom kollektivavtalet säger det till arbetsgivaren: ”Till det här priset får Du köpa vår arbetskraft, men inte ett öre billigare.”

Kurt Junesjö, förbundsjurist på LO-TCO Rättskydd AB, i *Arbetaren* nr 8, 2002.

Med tanke på s-regeringens ideologiska bindning till LO har jag mycket svårt att se att vi skulle göra några nya förändringar i arbetsrätten.

Margareta Winberg i *Dagens industri* 1 april 1998.

Vi behöver inte ändra på någonting. Med högburet huvud ska vi slåss som tusan för vår syn, säger han.

LO:s avtalssekreterare Hans Karlsson, enligt TT den 17 februari 1999.